

Jord- och skogsbruksutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om avbytar-service för lantbruksföretagare och av lagen om avbytar-service för pälsdjursuppfödare

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om avbytar-service för lantbruksföretagare och av lagen om avbytar-service för pälsdjursuppfödare (RP 112/2015 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande. Utlåtandet ska lämnas till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- jordbruksöverinspektör Anne Vainio, jord- och skogsbruksministeriet
- regeringssekreterare Annika Parsons, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Taina Väre, Finlands Kommunförbund
- jurist Maire Lumiaho, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- verksamhetsledare Raimo Kivineva, Lantbruksavbyterna rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Lihakunta
- Lantbruksavbyterna rf
- Finlands Pälsdjursuppfödares Förbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

AvbytarserVICEN räknas till välfärdstjänsterna för lantbruksföretagare och pälsdjursuppfödare och den används också för att stöda den sociala tryggheten för dessa företagargrupper. AvbytarserVICENS uppgift är att stödja lantbruksföretagarnas och pälsdjursuppfödarnas arbetshälsa och att de stannar längre i arbetet. Samtidigt främjar avbytarserVICEN jordbruksnäringens och pälsdjursuppfödningen överlevnad och sysselsättningen av avbytare på landsbygden. Dessutom understryker utskottet avbytarserVICENS betydelse för djurens välbefinnande. Djurskyddsbestämmelserna förpliktar också att sörja för djurens välbefinnande.

Utlåtande JsUU 9/2015 rd

Av propositionsmotiven framgår att stöd för avbyttjänster inom jordbrukssektorn som betalas av statens medel betraktas ur EU:s synvinkel som en del av gemenskapens konkurrenspolitik. Europeiska unionens nya riktlinjer för statligt stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden för åren 2014—2020 (2014/C 204/ 01, riktlinjerna för statligt stöd) trädde i kraft i början av juli 2014. I riktlinjerna har inskrivits de villkor och grunder som kommissionen anser att ska föreligga för att stöd som beviljas för avbytarservice ska vara förenligt med den inre marknaden. I motiveringen konstateras att propositionen anpassar Finlands avbytarsystem för lantbruksföretagare och pålsdjursuppfödare till riktlinjerna för statligt stöd med undantag av avbyttjänstens maximala längd. Av motiven framgår också att för att åstadkomma de besparingar som regeringsprogrammet förutsätter är det nödvändigt att begränsa inriktningen av avbytarservicen för lantbruksföretagare.

Utskottet påpekar att till följd av strukturomvandlingen inom jordbruket har antalet användare av avbytarservicen minskat kraftigt under hela den tid som den gällande lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare har varit i kraft. Enligt bedömningarna kommer strukturomvandlingen att fortsätta med kraft under de kommande åren. När den nuvarande lagen trädde i kraft 1997 fanns det cirka 55 000 lantbruksföretagare i Finland som hade utnyttjat möjligheten till semester. År 2005 var de cirka 35 000 och 2014 cirka 20 800. Fram till år 2020 beräknas antalet sjunka till cirka 15 000.

I och med att antalet gårdar minskat har gårdarna blivit större, produktionsmetoderna har blivit mera tekniska och automationen har vunnit terräng. Som helhet minskar efterfrågan på avbytarservice och behovet av avbyttarpersonal. Å andra sidan blir avbyttararbetet mera krävande bland annat till följd av de tekniska lösningarna på gårdarna. I fortsättningen behövs det alltså en mindre avbyttarkår med starkare yrkeskunnighet än för närvarande. När efterfrågan på service minskar behövs det också mindre förvaltningspersonal.

I propositionen föreslås att växtodlare inte omfattas av systemet också i fråga om vikariehjälp. Gruppen av växtodlare som använder vikariehjälp är liten, mindre än hundra använder servicen per år, men i enskilda situationer t.ex. vid sjukdom kan vikariehjälp vara mycket viktig med tanke på företagarens hälsa och tryggheten av gårdens verksamhet. Därför vill utskottet påpeka att växtodlarens arbete är mycket beroende av bl.a. väderförhållanden och att arbetet utförs i rätt tid. Därför kan sjukdom mitt i växtperioden ruinera gårdens ekonomi. I detta sammanhang hänvisar utskottet också till att minimiantalet husdjursenheter som villkor för att få avbytarservice ska höjas från nuvarande fyra husdjursenheter till sex enheter. Kravet gäller till åtskillnad från den gällande lagen också vikariehjälp och så kallad helt och hållet avgiftsbelagd avbyttarhjälp.

Enligt propositionsmotiven föreligger rätt till avbytarservice alltså inte om antalet husdjursenheter understiger sex, t.ex. under eventuella avbrott i produktionen exempelvis inom broilerproduktionen. Utskottet anser dock att rätten till avbytarservice ska gälla också under avbrott i produktionen. På detta sätt kan man undvika riskerna för produktionen.

I ekonomiskt bistra tider får arbetshälsan lätt för lite uppmärksamhet. I en utredning till utskottet anses det att antalet timmar för understödd avgiftsbelagd avbyttarhjälp ska höjas från nuvarande 120 timmar till 200 timmar per år. I kostnaderna ska beaktas att för tillfället använder endast en del av lantbruksföretagarna det antal timmar för understödd avgiftsbelagd avbytarservice i sin hel-

Utlåtande JsUU 9/2015 rd

het som lagen möjliggör (den genomsnittliga användningen är 61 timmar/år/användare). Dessutom har det redan ovan konstaterats att antalet lantbruksföretagare som utnyttjar möjligheten till semester minskar. Ett större antal timmar skulle också ha en positiv sysselsättningseffekt genom att öka sysselsättningen av avbytare på heltid.

Enligt propositionen kan en familjemedlem inte vara avbytare vid avbyartjänst som en företagare själv ordnar. En familjemedlem som bor i samma hushåll och som är införd i förskottsuppbördsregister kan sålunda inte vara avbytare. Någon motsvarande begränsning finns dock inte i den avbyartjänst som den lokala enheten ordnar, dvs. att den lokala enheten kan sända en avbytare som är anställd hos den i stället för en familjemedlem. Utskottet anser att arrangemanget är inkonsekvent och föreslår att begränsningen slopas.

Utskottet noterar att ansökan om avbytar-service som den lokala enheten ordnar ska göras skriftligt. I ansökan ska också uppges tidpunkterna för den tänkta semestern. Ansökan om avgiftsbelagd avbytarhjälp ska lämnas samtidigt med semesteransökan. I propositionen föreslås det inte längre att i lagen ska ingå en bestämmelse om att lantbruksföretagare har rätt att komplettera eller ändra ansökan också efter det att tidsfristen gått ut. Det är nödvändigt att det också i fortsättningen går att flexibelt ordna avbytar-service såväl för den som ansöker om sådan service som för den ordnar servicen, menar utskottet. Utskottet föreslår därför till social- och hälsovårdsutskottet att i lagen återinförs en bestämmelse om att lantbruksföretagare har rätt att komplettera eller ändra ansökan också efter det att tidsfristen gått ut.

Det föreslås i propositionen att vikariehjälp ska sökas skriftligen. Utskottet anser att ett textmeddelande eller ett e-postmeddelande ska godkännas som skriftlig ansökan om EU-bestämmelserna förutsätter en skriftlig ansökan. Enligt utredning till utskottet har detta system fungerat bra inom renkötseln redan i ett års tid och renskötarna har varit nöjda med systemet.

Propositionen innehåller en bestämmelse om att det av en lantbruksföretagare tas ut 5 euro per timme för beredskap som den lokala enheten ordnat. Enligt motiven motsvarar beloppet i stort sett den merkostnad som den lokala enheten orsakas av beredskapsersättningen som betalas till avbytare. Utskottet påpekar att bestämmelsen ställer lantbruksföretagare med produktion som förutsätter beredskap i en ojämlik ställning jämfört med övriga lantbruksföretagare som utnyttjar möjligheten till semester.

Lantbruksföretagarnas avbytar-service innehåller särdrag. De lokala enheterna erbjuder arbete för nya lantbruksavbytare men det är problematiskt att det på grund av arbetets karaktär är fråga om deltidsanställningar. Eftersom arbetet utförs på gårdarna på morgonen eller på kvällen kan resorna bli timslånga och det är svårt att ta emot mer arbete. Att gårdarna har blivit större har inte betydligt påverkat arbetsdagens längd, eftersom gårdarna har samtidigt mekaniserats. Deltidsarbete och den utkomst det ger upplevs inte som lockande. Därför söker sig bl.a. de unga till andra branscher. Målet ska vara heltidsanställningar och möjligheten att ordna sådana ska utredas i samband den kommande reformen av avbytar-systemet. Det är nödvändigt att när avbytar-systemet reformas ska de ovan nämnda missförhållandena korrigeras för att kunna trygga attraktionskraften, yrkesskickligheten och utbildningen i branschen, menar utskottet.

Utlåtande JsUU 9/2015 rd

Det är nödvändigt att de meddelanden om samma ärende till flera myndigheter som bestämmelserna om avbytarservice förutsätter kan göras till en myndighet som vidarebefordrar uppgifterna till andra myndigheter.

Utskottet förutsätter att ändringarna i lagarna inte ökar byråkratin och den administrativa bördan för dem som har rätt till servicen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 1.12.2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jari Leppä cent
vice ordförande Reijo Hongisto saf
medlem Markku Eestilä saml
medlem Pertti Hakanen cent
medlem Teuvo Hakkarainen saf
medlem Hanna Halmeenpää gröna
medlem Lasse Hautala cent
medlem Anne Kalmari cent
medlem Susanna Koski saml
medlem Kari Kulmala saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Eerikki Viljanen cent
medlem Harry Wallin sd.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius